

complete identity norms and cultural needs of the subject as protesters tradition (the fundamental identity). In the centre of this indicative structure, though the focus of the intersection of all its radiuses, there was a certain philosophical or socio-cultural unit, which is conventionally taken by the Centre. The term "Center" indissoluble unity imply profane and sacred, physical and metaphysical dimension of human existence and preserve the traditional culture was perceived in a literal geographical sense and in a figurative, spiritual one (based on mythological geography).

In Chinese culture centered built traditional anthropological model of the subject as a carrier of group (monocultural) identity, which does not provide for identity: it is only a collective identity. Identifying, understanding man of his membership of a particular cultural tradition, unfolds as a movement from the periphery to a center that is unique. The tragedy here is no individuality, because there is no distinction between personal and social existence of the subject normativity. An individuals with their requests, desires, needs and interests do not destroy a culture. Cultural norms and behavior patterns match (identified or at least not contradict) the personal qualities (mainly due to lack of awareness of their own self). Social institutions are seen as the primary ontological reality, absolute immediate given, a kind of rules, the validity of which is not negotiable.

Accordingly, the mechanism of identification in traditional cultures is the process of socialization as entry in the name! – which resulted in a man through ritual tests is their social status with the appropriate set of social roles. Formed entirely collectivist ideal "man-servant" or "man-actor" – in other words, a man without a man. Highest virtues of a man are: discipline, piety, humility and obedience as a model of existence – "to live like everyone else", not "being different". Traditional man is a canonical (contextual, or "empty") the identity of the so-called "eccentric" (individual, directed to an external site, which is perceived both as an internal supporting structure – as opposed to the "egocentric", targeted to endogenous personal core – Ego), "person" (social mask – the identification of individual personality traits of the place which it occupies in society).

Model of the eccentric behavior is the standard. This is – a mirror of collective etiquette and official morality. Manifestations of traditional Eastern collectivism that formed the basis of practices communist and post-communist regimes of the Soviet Union, China and other countries are in the tradition of family education. Thus, the Chinese New Year ritual in support of the tribal hierarchy all the labors of family in order of precedence worshiped the head of the family saying, "I must".

The principles of balance and combinatorial, which lie in the foundation of Confucian centris, are the basis for the formation of the phenomenon of Chinese post-modern in the art of twentieth century (literature in the style of the "mosaic of memories").

Key words: tradition, structure, centrism, space, balance, combinatorial, "focus – field", postmodern, deconstruction.

УДК 130.2

Герчанівська Поліна Евальдівна,
доктор культурології, доцент

КРИЗА ІДЕНТИФІКАЦІЇ В АРХІТЕКТОНІЦІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Стаття присвячена осмисленню чинників кризи ідентифікації в умовах українських реалій. Велику увагу приділено пошуку форм ідентичності, спрямованих на збереження соціокультурної єдності й цілісності українського народу в архітектоніці глобалізації, трансформації самосвідомості людини в процесі її соціалізації.

Ключові слова: глобалізація, криза ідентифікації, етнокультурна ідентичність.

У контексті сучасних глобалізаційних процесів, що детермінували нові підходи до організації світового простору, і формування ацентричної культури постмодерну в українському соціумі виникла соціокультурна ситуація, коли людина виявилась нездатною чітко визначити свою позицію до плюральних аксіологій. Цей феномен, що отримав назву "кризи ідентифікації", проявився у руйнуванні цілісного сприйняття суб'єктом себе як аутототожньої особистості й послабленні його зв'язку з соціумом. Помітне зниження ефективності колишніх форм ідентичності призвело до пошуку нових підстав консолідації суспільства.

Така тенденція має універсальний характер, однак в сучасній Україні проблема втрати основ ідентифікації індивіда відчувається особливо болісно. У ракурсі цих процесів гостру актуальність і соціокультурну значущість в останнє десятиліття набувають питання, що зв'язані з осмисленням причин кризи ідентифікації в умовах українських реалій і пошуку форм ідентичності, спрямованих на збереження соціокультурної єдності й цілісності українського народу в архітектоніці глобалізації.

Сьогодні у межах міждисциплінарного дискурсу сформувався ряд концепцій щодо причин кризи ідентифікації в глобалізованому світі (Д. Белл, С. Бенхабіб, Д. Гольдблатт, М. Кастельс, Е. Макг-

рю, Е. Нарочницька, А. Неклесс, Я. Пенроуз, У. Ханнерз, С. Хантінгтон, Д. Хелд). Однак вони не дають цілісного уявлення про чинники й діалектику цих процесів на українських теренах. Метою статті є вивчення специфіки кризи ідентичності в українському соціокультурному просторі й осмислення феномену етнокультурної ідентичності як одного із векторів соціальної консолідації українського суспільства в глобалізованому світі.

Сфокусуємо увагу на особливостях сучасних соціокультурних процесів. Зазначимо, що криза ідентичності, що виникла в період глобалізації – не суто український феномен, це – загальносвітове явище: вона є закономірною фазою соціокультурної динаміки, що проявляє себе у періоди радикальних соціальних трансформацій. Серед об'єктивних факторів, що її обумовлюють, є: зниження ролі етнічної складової в процесі консолідації соціуму; надзвичайне зростання індивідуалізації людини; тотальне розповсюдження масової культури, що спровокувало процес стандартизації і уніфікації мови і кодів етнічних культур; порушення закріпленого "Загальною декларацією ЮНЕСКО" [2] ключового принципу європейської демократії – побудова спільного європейського соціокультурного простору при збереженні культурних коренів кожного етносу як основної одиниці тощо.

Це призвело до розмивання етнокультурної ідентичності й дало поштовх формуванню нової версії особистості – з послабленим почуттям належності до культури власного народу. Вже сьогодні можна констатувати: в архітектоніці глобалізації, яка ґрунтується на презумпції мультикультуралізму, під тотальним впливом масової культури активно формується транснаціональна ідентичність, яка не зв'язана з будь-якими культурно-релігійними, національними або етнічними традиціями.

Паралельно, як реакція на культурну уніфікацію, у багатьох країнах світу йде орієнтація на відродження етнічної самосвідомості; не становить винятку й Україна. Десятиліття надзвичайної релятивізації національних цінностей, ідеологій та вірувань, уніфікації моделей поведінки і картини світу, запропонованих мас-медіа, породило в українському суспільстві гостре відчуття втрати власної ідентичності й актуалізувало проблему відродження культурної пам'яті народу. Пріоритетною моделлю сучасного українського буття стають способи життєдіяльності попередніх поколінь, саме в них людина шукає соціокультурну захищеність у нестабільному, перенасиченому інформацією сучасному світі.

Отже, визначальною рисою глобалізаційних процесів в Україні є дихотомія глобального / локального: поряд з транснаціональною ідентичністю в українському суспільстві відбувається активна реставрація її етнічної форми.

За своєю суттю, етнокультурна ідентичність є властивістю людини зберігати власну цілісність і усвідомлювати свою соціокультурну єдність з певним етносом, що проявляється у базових паттернах її діяльності, поведінки і комунікації. За Л. Гумільовим [1], належність до етносу не є природженою, членом етнічної групи індивід стає в процесі етнокультурної соціалізації. У ракурсі такого підходу концепція етноідентичності містить дві ключові проблеми: усвідомлення етнокультури як соціокультурного явища і визначення механізмів соціалізації і соціальної ідентифікації людини з етноспільнотою.

В основі дослідження лежить парадигма, що етнічна культура являє собою автохтонну організацію духовної, соціальної та матеріальної життєдіяльності й світосприйняття, що притаманні певному етносу. Її головна функціональна задача – підтримання певного рівня соціальної консолідації етнічної спільноти. Залежно від рівня соціокультурного розвитку соціуму, його соціально-функціонального стратифікування складаються різні композиції конвенціональних та інституційних механізмів упорядкування форм соціокультурної діяльності етносу.

Розглянемо сутність процесу ідентифікації крізь призму самосвідомості індивіда. Спираючись на теорії представників американської соціально-психологічної школи (У. Джемса і Ч. Кулі, Дж. Мід, Т. Парсонса тощо), а також дослідження відомих російських психологів (Л. Виготського, О. Леонтьєва, Д. Ельконіна, В. Зінченка), проаналізуємо трансформацію самосвідомості людини в процесі її соціалізації у площині проблеми взаємовідносин Я–Інший, розуміючи під Іншим членів етноспільноти.

Однією з необхідних всезагальних умов формування, розвитку і соціалізації особистості є спілкування. Саме завдяки комунікації людина одержує інформацію, знання, уявлення, досвід, ідеї, наслідуює і переймає способи діяльності, норми поведінки етносу. Однак метою самоідентифікації не є досягнення тотожності індивіда з Іншим; навпаки, порівнюючи себе з Іншим, індивід прагне визначити своє Я, усвідомити себе як індивідуальну реальність.

Інтегруючи у соціум, індивід сприймає і засвоює для свого життєвого використання досвід колективу людей, об'єднаних спільними орієнтаціями, традиціями і соціальними проблемами. Цей досвід стає доступним для нього завдяки акумуляції у культурних формах, які спрямовані на фіксацію та трансляцію соціально значущої інформації з метою репродукування спільноти, підтримання рівня соціальної консолідації людей, задоволення їхніх матеріальних і духовних потреб. Отримані

знання стають основою духовної і практичної активності людини. Вони дозволяють індивіду усвідомити своє місце у світі, а також сформулювати своє ставлення до навколишньої дійсності й самого себе.

Однак знання "лише закладають підґрунтя людської духовності, і для того, щоб мати реальний вплив на життєдіяльність суб'єкта, вони повинні трансформуватися у світоглядні та моральні принципи і цінності, життєзмістові орієнтири, переростати в усвідомлення конкретних цілей та засобів їх досягнення" [3, 19]. У процесі соціалізації індивіда відбувається трансформація етнокультурного досвіду в індивідуально-життєву форму. Вирішуючи задачу індивідуального шляхом засвоєння досвіду спільноти, людина перетворює структуру своєї детермінації в самоідентифікацію.

Відбувається розвиток таких сфер людської самосвідомості, як самопізнання, емоційно-ціннісне ставлення людини до себе, саморегулювання. Самопізнання є початковою ланкою й основою самосвідомості: через самопізнання людина приходиться до певного знання про саму себе, осмислення своїх дій, почуттів, думок, мотивів поведінки, інтересів, своєї позиції у суспільстві. Вона пізнає себе тими самими шляхами, що й об'єктивний світ, переходячи від елементарних самовідчуттів до самосприйняття, самоуявлення і, нарешті, розуміння себе.

Спочатку процес самопізнання здійснюється в межах Я–Інший, через різноманітні форми порівняння себе з іншими людьми і проєкцію їхніх якостей на себе, потім воно переноситься в систему координат Я–Я. Оперуючи сформованими знаннями про себе, індивід починає використовувати такі складні форми самоаналізу, як, наприклад, аналіз мотивів власної поведінки. Мотиви оцінюються людиною в контексті вимог суспільства до неї та власних вимог до себе, внаслідок чого Я починає усвідомлюватись як цілісне утворення й єдність зовнішнього та внутрішнього буття.

Процес розвитку самосвідомості індивіда відбувається на тлі емоційно-ціннісного ставлення до себе. Переживання індивіда, пов'язані з усвідомленням ім своїх особливостей, своєї цінності, місця у колективі, ставлення інших людей, є активним внутрішнім чинником формування самосвідомості взагалі. У результаті цього процесу формується самооцінка індивіда, зміст якої охоплює світ його моральних цінностей, стосунків, можливостей.

Самооцінці належить роль одного з провідних механізмів саморегулювання поведінки особистості. Вона детермінує мотивацію її поведінки, визначає спрямованість саморегулювання, вибір засобів його здійснення. Результат цього процесу прямо співвідноситься з адекватністю, стійкістю й глибиною самооцінки індивіда. Якщо самопізнання є результатом розумової діяльності особистості, а емоційно-ціннісне ставлення до себе обумовлено розвитком її емоційної сфери, то саморегулювання пов'язане із загальним розвитком вольової сфери особистості. Самоідентифікація індивіда і формування його самосвідомості є двома ланками складного процесу соціалізації індивіда, що розвиваються паралельно, взаємодоповнюючі одна одну.

Отже, самоідентифікація і самосвідомість належать до базових процесів соціалізації людини, вони є невід'ємною умовою її життєдіяльності як розумної істоти. Самовизначаючись, формуючи і підтримуючи свою ідентичність із суспільством, людина тим самим детермінує свій спосіб життя.

Однак процес формування сучасної модифікації української етнічної ідентичності набув специфічних рис. Найважливішим фактором, який обумовив "хрупкість" її українського варіанту, є її просторова гетерогенність. Серед чинників, що детермінували її появу, слід відзначити: відмінність історичної долі регіонів, тривале їх існування в імперських системах із різною культурою і релігійною спрямованістю; розбіжності у динаміці соціально-економічного розвитку регіонів; неоднаковість у характері й орієнтації міжкультурних контактів; різниця у природних умовах, що обумовила специфіку життєдіяльності людей тощо. У сукупності ці детермінанти упродовж історії надавали індивіду почуття єдності з конкретною спільнотою, формували регіональну ідентичність.

За своєю суттю регіональна ідентичність є проявом варіативності етнічної ідентичності й одночасно самостійним явищем, яке має власні закономірності розвитку і логіку історичного існування. Вона формується в окремому культурному ареалі, в зоні територіального розповсюдження певних культурних типів. Взаємозв'язок між етнічною і регіональною ідентичностями тотожний зв'язку загального і особливого, він має діалектичний характер і на різних етапах соціогенезу проявляється неоднаково. У цілому, динаміку української етнічної ідентичності протягом історії можна описати як сукупність векторів розвитку регіональних (локальних) складових, які з часом зближувались або розходилися.

Принципи, механізми регіоналізації культури і масштаби ареалу регіональної культури залежать від обраного критерію (географічного, соціально-політичного, економічного, релігійного тощо). До останнього часу питання української регіональності розглядалися, як правило, у ключі етнологічних і мистецтвознавчих досліджень. Акцент робився на культурних традиціях регіонів, що закріпилися у повсякденному бутті людей, регіональній історії й специфіці локальних артефактів.

У контексті нашої проблеми звернемо увагу на такий параметр, як релігійна гетерогенність. Розглянемо регіоналізацію зони територіального розповсюдження християнської культури в Україні, що в сучасній соціокультурній ситуації набуває особливої актуальності. Справа в тому, що, перебуваючи на стику Сходу і Заходу Європи, країна примушена вирішувати проблему діалогу двох різних соціокультурних світів як питання своєї внутрішньої політики. Так склалося, що українська історія близько пов'язана із процесами поширення європейського культурного простору із заходу на схід. Унаслідок цього сьогодні в системі одного політичного і соціально-економічного цілого співіснують, часто вступаючи у протиріччя, два типи християнської культури – східна і західна, що значно стримує етнічну консолідацію.

Змістовим ядром обох регіональних культур є український варіант християнства, в основі якого лежить язичницько-християнський синкретизм. Вони мають спільні етнічні коріння, їх поєднує одна світова релігія – християнська; художня культура кожної з них будується на однакових християнських канонах. А втім, для українського Заходу характерна спрямованість на західноєвропейську гілку християнства, західну культуру; тут домінує католицизм і греко-католицька віра. Схід, навпаки, тяжіє до православ'я, православної культури. Масштаби і фази культурного розвитку регіонів, що диференційовані на основі релігійної належності, не збігаються з параметрами історико-етнографічних утворень.

Зазначу, що проблема ідентифікації – це, перш за все, проблема ступеня зв'язку індивіда з Іншим і обраною моделі їх взаємодії: ідентифікаційний екстремізм часто веде до ворожості до представників іншої культури (Іншого); наслідком же слабкої ідентифікації є втрата її основ. Сьогодні регіональність етнічних традицій є основним чинником протистояння Сходу і Заходу країни, що провокує міжкультурні й міжконфесійні конфлікти. Однак українська культура ніколи не втрачала своїх етнічних паттернів. Гетерогенність ідентичності є лише проявом її варіативності, багатовекторності в умовах сучасної культурної плюральності, що створює основу для соціокультурного діалогу.

Отже, етнічна ідентичність не є незмінним параметром соціокультурної системи. Будучи важливим інваріантом етнічної культури, вона, втім, тісно зв'язана з реаліями конкретно-історичного періоду, проявляючи риси варіативності у часі й просторі.

Процес розмивання української етнічної ідентичності поглибився у радянські часи внаслідок національної політики держави, спрямованої на зближення національних культур на основі соцреалізму і марксистсько-ленінської ідеології. Суспільство стає все більш нівельованим, гомогенним, з'являється новий термін – "радянський народ", що трактується як соціально-історична спільність людей, об'єднаних за ідеологічним принципом. Прагнення радянського суспільства до спільного вектору динаміки національних культур і приниження ролі їх іманентного розвитку детермінувало зниження рівня етнічної ідентичності. Отже, слід конституювати, що за роки радянської влади була підірвана соціокультурна основа української етнічної ідентичності.

Важливим чинником кризи етнічної ідентифікації пострадянського періоду є соціокультурна ентропія. В українському суспільстві сьогодні все більше помітні прояви зниження ролі етнічного культурного комплексу як соціально інтегруючого ядра. Склалась і все більше поглиблюється ситуація, для якої характерно порушення цілісності системи ціннісних орієнтацій, форм і норм соціальної організації і регуляції, каналів соціокультурної комунікації, комплексів культурних інститутів, стратифікованих засобів життя, ідеології, моралі, механізмів соціалізації й інкультурації особистості, нормативних параметрів її соціальної і культурної адекватності спільноті. Усе це є симптомами соціокультурної ентропії, характерної для пострадянських країн.

Причини її виникнення в країні пов'язані: з політичною кризою у внутрішньому розвитку соціуму, падінням ефективності роботи інститутів соціальної регуляції; із соціально-економічною кризою, внаслідок якої виникли серйозні зміни в характері соціальних інтересів і потреб людей; із кризою пануючої ідеології (світської і релігійної), що втратила свої соціально консолідуючі і мобілізуючі можливості.

Соціальна криза призвела до зниження рівня інтегрованості і консолідації соціуму, падіння мотивації до здійснення діяльності, що відповідає колективним інтересам, зміни нормативно-ціннісних регуляторів суспільної життєдіяльності людей. Попередні нормативно-ціннісні регулятори (зокрема марксистсько-ленінська ідеологія) вже перестали домінувати у духовному житті суспільства, а нові ще не сформувалися.

Змінився підхід до розвитку українського суспільства. Замість ідеологічної платформи, на якій відбувалася міжнаціональна взаємодія у радянський період, вирішальним стає економічний фактор. Трансформується також сутність ринкових відносин – на зміну суспільної власності на засоби виробництва приходить приватна власність, спостерігається тенденція стрімкого майнового розшарування. Через злам стереотипів свідомості й поведінки людей відбувається девальвація традиційних

норм і правил життя, соціальної взаємодії, моралі, ціннісних імперативів, табу, більш явним стає конфлікт поколінь. Християнство перестає бути джерелом непогнущих норм і правил життя, фактором стабілізації спільноти.

Однією з характерних рис суспільства стає його надзвичайна індивідуалізація, а домінуючим принципом у людській свідомості – "кожний за себе". Усе більше людей виходить із зони регуляції свідомості і поведінки засобами домінуючої для українського соціуму етнічної культурної системи, знижується ефективність процесу соціалізації й інкультурації особистості засобами виховання, освіти, Церкви, державної ідеології і пропаганди.

Руйнування системи соціально інтегруючих мотивацій для здійснення діяльності, що відповідає колективним інтересам, призводить до зниження рівня консолідації суспільства, зростання кримінальної активності, соціальної, релігійної і національної нетерпимості. Зона дії паттернів свідомості й поведінки людей, що історично склались і закріпились в українській культурній традиції, поступово звужується, поступаючись місцем маргінальним полям культури. Сукупність цих факторів стримує процес формування сучасної модифікації української етнічної ідентичності.

Отже, сучасна криза етнокультурної ідентичності в Україні є закономірною фазою соціокультурної динаміки, що проявляє себе у періоди радикальних трансформацій соціуму. Вона обумовлена як загальносвітовими чинниками (зниженням ролі етнічної складової в консолідації соціуму, зростанням індивідуалізації людини, тотальним розповсюдженням масової культури тощо), так і специфічними детермінантами, характерними для сучасних українських реалій – просторовою етнокультурною гетерогенністю, соціокультурною ентропією в сучасному українському суспільстві, а також тим фактом, що за роки радянської влади була суттєво підірвана соціокультурна основа української етнічної ідентичності.

Література

1. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера Земли / Л. Н. Гумилев. – М. : Айрис Пресс, 2006. – 557 с.
2. Декларация принципов терпимости, утвержденная резолюцией 5.1 Генеральной конференции ЮНЕСКО от 16 ноября 1995 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi/bin/laws/main.cgi?nreg=995_503&p=1272455534137886
3. Ситник П. К. Проблеми формування національної самосвідомості в Україні : [монографія] / П. К. Ситник, А. П. Дербак. – К. : НІСД, 2004. – 226 с.

References

1. Gumilev L. N. Etnogenez i biosfera Zemli / L. N. Gumilev. – M. : Ayris Press, 2006. – 557 s.
2. Deklaratsiya printsipov terpimosti, utverzhennaya rezolyutsiey 5.1 Generalnoy konferentsii UNESCO ot 16 noyabrya 1995 goda [Elektronnyiy resurs]. – Rezhim dostupa : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi/bin/laws/main.cgi?nreg=995_503&p=1272455534137886
3. Sytnyk P. K. Problemy formuvannia natsionalnoi samosvidomosti v Ukraini : [monografiya] / P. K. Sytnyk, A. P. Derbak. – K. : NISD, 2004. – 226 s.

Герчановская П. Э. Кризис идентификации в архитектонике глобализации: украинские реалии

Статья посвящена осмыслению причин кризиса идентификации в условиях украинских реалий. Большое внимание уделено поиску форм идентичности, направленных на сохранение социокультурного единства и целостности украинского народа в архитектонике глобализации, самосознания яловека в процессе социализации.

Ключевые слова: глобализация, кризис идентификации, этнокультурная идентичность.

Gerchanivska P. The crisis of identifscation in the architectonics of globalization: the Ukrainian realities

The article is devoted to the problem of the current crisis of identification in Ukraine.

The purpose of the article is the study of the specifics of the identity crisis in Ukrainian socio-cultural environment and the understanding of the phenomenon of ethnicity identity as one of the vectors of social consolidation of Ukrainian society in a globalized world.

It is shown that the crisis of the identity is a legitimate phase of socio-cultural dynamics, which manifests itself in periods of social and cultural transformation. The destruction of an integral perception of the subject itself as an individual, the loss of efficiency of pre-existing forms of identity, the search of new foundations for the consolidation of society are basic features of the current crisis.

Reduction of the role of the ethnic component in the process of consolidation of society, increase of individualization of the subject, total spread of mass culture, which provoked the process of standardization and unification of language and codes of ethnic culture, contravention of the key principle of European democracy (build

the European socio-cultural space while preserving the cultural roots of the ethnic group as the basic unit) are objective factors that led to the crisis of identity in the age of globalization.

It is shown that the defining feature of globalization processes in Ukraine is the dichotomy of the global and the local. In parallel to transnational identity in Ukrainian society actively is restored its ethnical form.

Determined that the ethno-cultural identity is the property of the individual to maintain own integrity, to realize the socio-cultural unity with a certain ethnic group which is manifested in the basic patterns of activity, behavior and communication of the subject. Appurtenance to an ethnic group is not innate; an individual becomes a member of an ethnic group in the process of ethnic and cultural socialization.

The specificity of the formation of the modern Ukrainian modification of ethnic identity was substantiated theoretically. Ukrainian ethnic identity is due to the spatial heterogeneity of ethno-cultural, socio-cultural entropy in the modern Ukrainian society and to the fact that during the years of Soviet power had been greatly undermined the basis of Ukrainian identity.

The main determinants of regional identity have been identified: the different historical destiny of the regions and their long stay in the imperial systems with different cultural and religious orientation; the difference in the dynamics of social and cultural development; dissimilarity in the character and orientation of the cross-cultural contacts; the difference in natural conditions that determined the specifics of human activity.

The nature of regional identity is analyzed. It is shown that at its core regional identity is a manifestation of the variability of ethnic culture and at the same time an independent phenomenon with the immanent logic of historical development. It is formed in the concrete cultural area, that is, in the region of the territorial distribution of certain cultural types. The relationship between ethnic and regional identities appears as a general and private and has the dialectical character.

The analysis showed that ethnic identity is not a constant parameter of the socio-cultural system. It is closely associated with the realities of a particular historical period, showing variation in space and time.

Key words: globalization, the crisis of identification, ethno-cultural identity.

УДК 37 (379.831)

Вишнеvsька Галина Георгіївна,
кандидат культурології

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ КУЛІНАРНОЇ КУЛЬТУРИ

Стаття присвячена аналізу кулінарної культури, яка розкриває сутність кулінарного туризму. Велику увагу приділено основним етапам становлення гуманітарного знання про сферу харчування, які виокремилися в різноманітні підходи до її сучасного розуміння. Охарактеризовано основні чинники формування кулінарної культури.

Ключові слова: кулінарна культура, кулінарний туризм, їжа, харчування.

Проблема створення перспективного туристичного продукту є ключовою в умовах стрімкого розвитку туристичного ринку. Розвиток туризму відіграє важливу роль у вирішенні соціальних проблем. У багатьох країнах світу саме за рахунок туризму створюються нові робочі місця, підтримується високий рівень життя населення, створюються передумови для поліпшення платіжного балансу країни. Необхідність розвитку сфери туризму сприяє підвищенню рівня освіти, вдосконаленню системи медичного обслуговування населення, впровадженню нових засобів поширення інформації тощо. Туризм позитивно впливає на збереження та розвиток історико-культурної спадщини, веде до гармонізації відносин між різними країнами й народами, змушує уряди, недержавні організації та комерційні структури брати активну участь у справі збереження й оздоровлення навколишнього середовища.

Досліджень спирається на теоретичну спадщину відомих вітчизняних та зарубіжних діячів науки ХХ століття, присвячену проблемам розвитку сфери послуг та туристичної індустрії. Особливо цікавими, з огляду на тему дослідження, є дослідження дослідників А. Аветисової, І. Бланка, В. Герасименка, Н. Кабушкіна, Г. Карпової, В. Карсекіна, В. Квартальнова, Л. Малюк, Г. Папірян, С. Поповича, В. Сеніна, Дж. Уокера, А. Чудновського Д. та інших. Кожен вчений розглядає окремі питання функціонування туристичного ринку, які, на його думку, є найважливішими і в тому чи іншому аспекті торкаються проблем розвитку ресторанно-готельного господарства, констатує його інтенсивний розвиток в інших країнах. Проте відсутні дослідження нового напрямку туризму, який з кожним роком стає популярним не тільки в Україні, а й в інших країнах. Мається на увазі кулінарний туризм.

Важливість кулінарного туризму полягає у здатності розпредметити ціннісно-смісловий універсум культури окремих народів і в такому ракурсі постає як один із засобів активізації крос-